

Tidsskriftoversigt 1984/85

Ved Niels Senius Clausen

Archiv für Sozialgeschichte, der er kendt for sine fremragende forskningsoversigter og samleanmeldelser, har i bd. XXIV, 1984 en artikel af Agnes Blönsdorf: »Quellen zur Geschichte der Zweiten Internationale 1918-1922« (s. 631-636). I *Beiträge zur Marx-Engels-Forschung* 17/1984 skriver Morten Haslund og Hans-Norbert Lahme om »Die ersten Erwähnungen von Karl Marx in Dänemark« (s. 140-143). Som det tidligere har været nævnt i Arbejderhistorie (nr. 22) blev Marx omtalt så tidligt som i 1845 af litteraten Carl Bagger i et tillæg til Fyens Stifts Adresse-Avis.

Hæfter for Historie udgives af historiestudiet ved Ålborg Universitetscenter, som her prøver at formidle forskningen i form af mindre, let tilgængelige artikler - som oftest uddrag eller resuméer af specialer. I nr. 6/1984 er en artikel af Karen Jansson: »Den nordslesvigske arbejderbevægelses radikalisering i integrationsfasen« (s. 95-126) og i nr. 7/1984 skriver Tonny Andreassen om »Højres kamp mod Socialdemokratiet« (s. 43-74) endelig er i samme nr. en meget fin opsats om »Samfundshjælpen 1919-1925 - med specielt henblik på forholdet til Dansk Arbejdsgiverforening« (s. 75-118) skrevet af Tine Berg, Per Bo Christensen og Lars Rye Tinghus.

40-året for befrielsen er blevet fejret på forskellig vis. I *Tiden* 3/1985 er trykt et foredrag af Ib Nørlund. »Kommunisternes strategi i modstandskampen« (s. 8-16), der bl.a. beskæftiger sig med forsøgene på samarbejde med Socialdemokratiet efter besættelsen. Samarbejdet blev som bekendt ikke til noget og SD's efterkrigsprogram, »Fremtidens Danmark«, blev betragtet som et led i »inddæmningen« af DKP. Dette program er behandlet i 3 artikler i *Ny Politik* 6-7/1985 under fællesoverskriften: »Fremtidens Danmark - 40 år efter«. Henning Tjørnehøj skriver om »Baggrunden for udarbejdelsen af Socialdemokratiets økonomiske efterkrigstidsprogram »Fremtidens Danmark« - og reaktionerne på det« (s. 24-32), Erik Ib Schmidt om: »Et program uden fremtid« (s. 33-36) og Lauge R. Kallestrup om: »Politiske socialiseringsmuligheder i Danmark« (s. 36-39) - spændende læsning.

Medens studiet i arbejderbevægelsens historie rent kvantativt er nede i en bølgedal, kommer der flere og flere industrihistoriske undersøgelser, der naturligvis også er væsentlig bidrag til forståelse af arbejderklassens situation. I *Fortid og Nutid* bd. XXXII, hft. 2/1985 har Ole Markussen en glimrende forskningsoversigt: »Dansk industrihistorie - præsentation af et forskningsområde« (s. 79-99). Forskningsområdet bliver defineret, afgrænset og den vigtig-

ste industrihistoriske forskning i de sidste 45 år gennemgået. Rich. Willerslev, den danske industrihistories grand old man, har fået trykt sin opposition ved forsvaret af Ole Hyldtofts disputats om Københavns industrialisering i *Historie* ny rk. XV, 4, 1985 under overskriften: »En jævn og behersket udvikling?« (s. 597-610) Willerslev sætter bl.a. spørgsmålstegn ved Hyldtofts beregning af arbejdsstyrkens størrelse.

Konkrete industrihistoriske undersøgelser finder vi på lokalt plan bl.a. i *Vejle amts Årbog* 1984, hvor Jacob B. Jensen skriver om »Papirfabrikkerne i Vejledalen« (s. 3-28), der sluttede deres produktion i begyndelsen af 20'erne samt i *Fabrik og Bolig* 1/1985, hvor Mogens Melchiorsen undersøger »Silkeborg Papirfabrik - en tidlig industri i ødemarken« (s. 3-19) I den sidste artikel er vægten lagt på det bygningsmæssige herunder arbejderboligerne. I samme nummer af dette tidsskrift er en artikel om »Barakkerne i København 1917-1922« af Henning Bro (s. 20-39). I denne periode byggedes mere en 1500 lejligheder i de såkaldte husvildebarakker. Det var træbarakker bygget af tidens førende arkitekter. Selvom de fleste p.g.a. dårlig vedligeholdelse blev revet ned i 50'erne og 60'erne, var disse bygninger foregangstyper for den boligarkitektur, som blev dominerende senere i 20'erne og 30'erne.

I *Lokalhistorisk Journal* 1/1985 redegør Inge Adriansen i et aftrykt foredrag om: »Det sønderjyske teglværksprojekt - historie, indhold og resultater (s. 3-10). Det store formidlingsprojekt, der begyndte i 1981 ventes afsluttet i 1985/86. I *Hardsyssels Årbog* 1984 er endnu en lokalhistorisk undersøgelse, Hanne Fabricius: »Arbejdernes vilkår i Lemvig omkring århundredskiftet« (s. 81-92).

Om arbejderkultur findes et par gode oversigtsartikler. I *Hæfter for Historie* 6/1984 af Lars B. Andersen og Erik Baisgaard: »Rock Around the Clock«. Da den tavse ungdom gik grassat. Dansk arbejderungdomskultur i 50'ernes slutning (s. 63-94) og i samme tidsskrifts nr. 8/1985 en artikel af Jens Almegaard og Jeff Klintø: »Arbejderklassen, arbejderbevægelsen og de kulturelle foreninger« (s. 53-79).

I *KT* (Kommunistisk Tidsskrift) 8/1985 (udgivet af KAP) skriver Torben Weinreich artiklen: »Vi skal lokke for dem« Om 50 års socialdemokratisk kulturpolitik (s. 3-15). Der er ikke overraskende tale om en stærkt kritisk artikel. Også kritisk, men lidt mere jordnær, er en artikel i *Nordnytt* 24/1985 af Stefan Bohman om »Socialdemokratin och sångböckerne« (s. 57-74), hvor det bl.a. påvises, at medens de svenske arbejdersangbøger i 1893 udelukkende indeholdt arbejdersange, var man i 70'erne nede på ca. 1/3. Helt frem til 1919 holdt man imidlertid fanen højt.

Hans Nobert Lahme har undersøgt den »ukendte dansker«, Niels Lorents Petersens liv i den internationale arbejderbevægelse - det er der kommet flere artikler ud af. I *Historie* ny rk. XV, 3, 1984 tegnes et portræt, der, med forfatterens egne ord, er »den mindetavle, som hans eget parti blev ham skyldig«:

»Niels Lorents Petersen - hans liv i arbejderbevægelsen« (s. 422-452). For det internationale publikum er en lignende artikel trykt i *International Review of Social History* vol. XXIX, part 2, 1985 med titlen: »Niels Lorents Petersen - Eine Skizze seines Lebens in der Arbeiterbewegung« (s. 172-213). Endelig har Lahme skrevet en kronik i *Aktuelt* d. 11.4.85: »Den pukkelryggede veteran«. N. L. Petersen døde i 1894 under et besøg i København og selveste Wilhelm Liebknecht skrev om ham: »Partiet var alt for ham, for andet var der ikke plads i hans sind« - i vore dage en lidt tvivlsom kompliment.

En kvinde, der på lignende måde gav en stor del af sit liv til bevægelserne, var kvindesagspioneren, socialisten og fredsforkæmperen Johanne Meyer. Hende var Tinne *Vammen* portrætteret under overskriften: »En kvinde, der vidste, hvad hun ville« i *Huslige Erhverv* 2/1985 (s. 22-23) Ole Stender-Petersen har i *Klassekampen* 18-24. oktober 1984 skrevet en kronik om: »Et socialistpartis »parlamentsfiksering«. Erindringer om H. R. Brøcker«. Den revolutionære skiveadvokat, der døde i 1971, var i et langt liv talsmænd for øget retsbevidsthed og en flittig kritiker af DKP længe før Carl Madsen. Han var dog aldrig selv medlem af partiet. En anden fremtrædende revolutionær, syndikalist Christian Christensen bliver behandlet af Terkel *Stræde* i tidsskriftet *Siden Saxo* 2/1985. »Sex og syndikalisme« (s. 25-30) hedder artiklen, der beretter om Christian Christensens seksualpolitiske bog, »Arbejderne og børneflokkene«, der frem til 1923 kom i et for tiden enestående oplag på 15.500 eksemplarer.

I *Fortid og Nutid* bd. XXXII, hft. 1, 1985 er en oversigtartikel af Flemming *Mikkelsen*: »Kollektive aktioner i Vesteuropa. Nogle metodiske og teoretiske overvejelser« (s. 32-59). Det er en historiografisk oversigt, der fortæller om de socialhistoriske traditioner med udgangspunkt i George Rudés og Charles Tillys arbejder. Artiklen afsluttes med en bibliografisk oversigt.

Til slut skal nævnes et par festskriftartikler, der ligesom tidsskriftartikler har en tendens til »at gemme sig«. I anledning af 10-året for sin stiftelse har »Foreningen af Kritiske Historikere« udgivet et skrift: »10 års kritisk historieforskning«. Red. af Ning Smith og Johannes Thomsen (Kbh. 1984). Heri er især to artikler af interesse. Lise *Skjøl-Petersen* og Leif *Laursen*: »De kvindelige butiks- og kontorfunktionærer 1918-1940: stilling på arbejdsmarkedet, familiepøstion og arbejdssituation« (s. 155-183) og Johannes *Thomsen*: »Kampen mod slendrian - teknologi og arbejdsdisciplin i dansk industri« (s. 184-212).

I »*Historie nedefra. Festskrift til Edvard Bull på 70-årsdagen*«. Redigeret af Per Fuglum og Jarle Simonsen (Oslo 1984) har Arne *Kokkvoll* skrevet om »Stillingskrigen mellom skandinaviske socialdemokrater og Det Norske Arbeiderparti i 1920- og 1930-åra« (s. 113-121). Radikaliseringen af det norske Arbeiderparti betød, at det nordiske samarbejde måtte foregå uden Norge

som deltager i perioden 1918 til 1936, hvorefter nordmændene igen fandt ind i folden.

Afsluttet september 1985

Som tidligere år opfordres læserne til at indsende oplysninger om artikler, som bør bringes i denne oversigt til SFAH, Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv, Rejsbygade 1, 1759 Kbh. V.